C/2025/2005

30.4.2025

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru

Násilí páchané na ženách coby otázka lidských práv: aktuální stav v celé EU, pokud jde o platná opatření

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(C/2025/2005)

Zpravodaj: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Spoluzpravodajka: **Dovilė JUODKAITĖ**

Poradkyně	Lidia FERNANDEZ MONTES (pro zpravodaje skupiny II) Ugnė GRIGAITĖ (pro spoluzpravodajku skupiny III) Laura NUÑO GÓMEZ (pro skupinu II)
Rozhodnutí plenárního shromáždění	18. 1. 2024
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	4. 2. 2025
Přijato na plenárním zasedání	26. 2. 2025
Plenární zasedání č.	594
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	155/2/6

1. Závěry a doporučení

1.1 Násilí páchané na ženách a dívkách představuje porušení lidských práv a je jednou z nejtrvalejších forem genderově podmíněné diskriminace. V celosvětovém měřítku WHO (Světová zdravotnická organizace) uvádí, že partnerské násilí zažije během svého života zhruba 30 % žen.

1.2 Každá forma násilí páchaného na ženách, zejména v rámci domácích či manželských vztahů, je závažným problémem týkajícím se veřejného a klinického zdraví a představuje závažné porušování lidských práv žen.

1.3 EHSV se domnívá, že touto problematikou je třeba se začít zabývat co nejrychleji, a vyzývá k ratifikaci a uplatňování úmluvy Mezinárodní organizace práce č. 190 o násilí a obtěžování (zejména jejího doporučení č. 206) a Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí (Istanbulská úmluva). Obě dvě úmluvy by měly být propagovány a uplatňovány ve všech členských státech i ze strany samotné EU.

1.4 EHSV má za to, že směrnice (EU) 2024/1385 o potírání násilí vůči ženám a domácího násilí by měla řešit všechny formy násilí páchaného na ženách, které do ní doposud nebyly zahrnuty. Jedná se mimo jiné o institucionální násilí, prostituci, pornografii pro účely komercializace nebo zneužívání, reprodukční vykořisťování, nepřímé násilí, podání toxických látek za účelem zneužití, obtěžování na ulici i o sexuální obtěžování a genderově podmíněné obtěžování a o nucenou sterilizaci žen se zdravotním postižením.

1.5 EHSV se domnívá, že by do směrnice mělo být zahrnuto sexuální násilí a znásilnění, neboť se rovněž jedná o formu násilí, a že by mělo být považováno za trestný čin na základě absence souhlasu (v souladu s Istanbulskou úmluvou). Musí být vymezen pojem „souhlas“ v souvislosti se sexuálním násilím, neboť existence či neexistence souhlasu je podstatou pojetí sexuálního násilí.

1.6 EHSV má za to, že by násilí páchané na ženách a dívkách, včetně znásilnění, mělo být zahrnuto mezi tzv. „trestnou činnost s přeshraničním rozměrem“ uvedenou v čl. 83 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU).

1.7 EHSV zastává názor, že zahrnuta by měla být i zvláštní opatření v oblasti sociálního dialogu, kolektivního vyjednávání a nezbytných jednání se sociálními partnery, aby vzrostla zaměstnanost, byla podpořena zaměstnatelnost obětí genderově podmíněného násilí s cílem zajistit větší ochranu soukromí obětí a bezpečného prostředí pro všechny ženy a aby bylo možné bojovat proti sexuálnímu obtěžování na pracovišti.

1.8 Stejně tak je třeba věnovat zvláštní pozornost ženám a dívkám z etnických nebo kulturních menšin (jako jsou Romové) a migrantkám – zejména migrantkám s neoprávněným pobytem – a zavést specifická podpůrná opatření k jejich ochraně před systémovou diskriminací a institucionálním násilím. U etnicky motivovaných trestných činů vůči nim by tato skutečnost měla být přičtena k tíži pachatele.

1.9 Ženy se zdravotním postižením čelí několika druhům vzájemně se prolínající diskriminace jak na základě pohlaví, tak z důvodu svého zdravotního postižení. Přestože je u žen se zdravotním postižením větší pravděpodobnost, že budou vystaveny domácímu násilí, měla by být ve směrnici stanovena povinnost rozčlenit statistické údaje podle zdravotního postižení, neboť to v ní zakotveno není.

1.10 EHSV je znepokojen skutečností, že v závěrečných článcích směrnice není zmíněna kriminalizace nucené sterilizace. V tomto ohledu se na toto násilí musí nahlížet jako na problém veřejného zdraví s dlouhotrvajícími důsledky.

1.11 EHSV vyjadřuje znepokojení nad skutečností, že mezi formami násilí páchaného na ženách nefiguruje fyzické, psychické a sexuální násilí, což jsou hlavní znaky prostituce, která je zmíněna ve směrnici 2011/36/EU ([1]) o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí. Dále by podle něj mělo být do směrnice (EU) 2024/1385 jako jedna z forem násilí zahrnuto náhradní mateřství za úplatu a reprodukční vykořisťování.

1.12 EHSV se znepokojením konstatuje, že omezení týkající se svobodného a bezpečného dobrovolného umělého přerušení těhotenství, stejně jako obtěžování žen, zejména v blízkosti klinik, nejsou považovány za specifické formy násilí páchaného na ženách.

1.13 EHSV je hluboce znepokojen názory, které neuznávají násilí páchané na ženách a dívkách za specifickou formu násilí páchaného na ženách z důvodu, že jsou ženami. Tento postoj zastávají zejména příslušníci fundamentalistických náboženských skupin. Znepokojující jsou taktéž aktivity krajní pravice, která napadá cíl genderové rovnosti a popírá strukturální násilí a diskriminaci, jimž jsou ženy a dívky vystaveny, čímž podrývá hodnoty a zásady článku 2 SFEU.

1.14 Důležitou funkcí při utváření genderových rolí a stereotypů hraje vzdělávání, a proto by se měl klást větší důraz na jeho preventivní úlohu – včetně sexuální výchovy – na všech stupních vzdělávání. Vzdělávací instituce, různé organizace občanské společnosti (zejména organizace na ochranu lidských práv a feministické organizace), sociální partneři a příslušné komunity by měly být výslovně zapojeny do institucionální spolupráce na předcházení genderově podmíněnému násilí a boji proti němu.

2. **Obecné připomínky**

2.1 Násilí páchané na ženách a dívkách představuje porušení lidských práv a je jednou z nejtrvalejších forem genderově podmíněné diskriminace. Nejzávažnějším a nejbrutálnějším případem je femicida, tj. zavraždění ženy z důvodu, že je ženou. Ze statistik vyplývá, že 2 z 10 žen zažily fyzické nebo sexuální násilí ze strany partnera či přítele, 3 z 10 žen ze strany příbuzného nebo rodinného příslušníka a 10 z 20 žen bylo vystaveno sexuálnímu obtěžování. Každý den jsou v EU partnerem/partnerkou či rodinným příslušníkem zavražděny nejméně 2 ženy.

([1]) Úř. věst. L 101, 15.4.2011, s. 1.

2.2 WHO uvádí, že partnerské násilí zažije během svého života zhruba 30 % žen. Rozdíly mezi jednotlivými regiony jsou značné.

2.3 WHO uznává, že násilí páchané na ženách, zejména v souvislosti s domácími či manželskými vztahy, je závažným problémem týkajícím se veřejného a klinického zdraví a představuje porušování lidských práv žen. Tato problematika rovněž odráží míru genderové nerovnosti a diskriminaci, jíž ženy čelí. Dopady tohoto násilí na fyzické, duševní, sexuální a reprodukční zdraví mohou mít pro ženy trvalé následky po celý jejich život.

2.4 EHSV považuje za nezbytné a naléhavé se touto problematikou zabývat, a proto vyzývá všechny členské státy EU k ratifikaci a uplatňování úmluvy Mezinárodní organizace práce o násilí a obtěžování (úmluva MOP č. 190), zejména doporučení č. 206 o násilí a obtěžování, a Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí (Istanbulská úmluva), kterou je třeba propagovat ve všech členských státech.

2.5 EHSV vítá směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1385 ze dne 14. května 2024 o potírání násilí na ženách a domácího násilí ([2]), která je nejkomplexnějším právním předpisem přijatým v zájmu účinného boje proti násilí na ženách a domácímu násilí. Směrnice kriminalizuje na úrovni EU určité formy násilí páchaného na ženách v prostředí offline i online a ukládá členským státům povinnost přijmout přísná opatření v oblasti prevence, ochrany, přístupu ke spravedlnosti, podpory, koordinace a spolupráce mezi orgány.

2.6 Hlavním účelem tohoto stanoviska je zhodnotit nedostatky zjištěné v konečném znění směrnice, včetně forem a prostředků, jimiž se násilí páchané na ženách a dívkách projevuje a které ve výše zmíněné směrnici nejsou uvedeny. Jeho cílem je skutečně důkladně rozpracovat společnou komplexní politiku proti genderově podmíněnému násilí, z níž by vyplynula komplexní a účinná strategie Unie proti této formě porušování lidských práv.

2.7 EHSV se domnívá, že by se směrnice měla vztahovat na všechny formy násilí páchaného na ženách, které do ní doposud nebyly zahrnuty. Jedná se mimo jiné o institucionální násilí, prostituci, pornografii pro účely komercializace nebo zneužívání, reprodukční vykořisťování, nepřímé násilí, podání toxických látek za účelem zneužití, obtěžování na ulici i o sexuální obtěžování a genderově podmíněné obtěžování a o nucenou sterilizaci žen se zdravotním postižením.

2.8 Podle EHSV je třeba zajistit větší ochranu soukromí obětí, neboť stávající znění článku 20 by mohlo být chápáno jako zásah do soukromí obětí a vést ke kritizování jejich chování, což by mohlo vyústit v sekundární viktimizaci.

2.9 V tomto ohledu se EHSV domnívá, že by do směrnice mělo být zahrnuto sexuální násilí a znásilnění, neboť se rovněž jedná o formu násilí, a že by mělo být považováno za trestný čin na základě absence souhlasu. Musí být vymezen pojem „souhlas“ v souvislosti se sexuálním násilím, neboť existence či neexistence souhlasu je podstatou pojetí sexuálního násilí.

2.10 EHSV má za to, že by násilí páchané na ženách a dívkách, včetně znásilnění, mělo být zahrnuto mezi tzv. „trestnou činnost s přeshraničním rozměrem“ uvedenou v čl. 83 odst. 1 SFEU.

2.11 EHSV rovněž zastává názor, že zahrnuta by měla být i zvláštní opatření v oblasti sociálního dialogu, kolektivního vyjednávání a nezbytných jednání se sociálními partnery, aby vzrostla zaměstnanost, byla podpořena zaměstnatelnost obětí genderově podmíněného násilí, zajištěna ochrana soukromí obětí a bezpečné prostředí bez násilí pro všechny ženy a bylo možné bojovat proti sexuálnímu obtěžování na pracovišti, jak již bylo dohodnuto v roce 2007 v rámci samostatné Rámcové dohody proti obtěžování a násilí v práci ([3]).

([2]) Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1385. ze dne 14. května 2024 o potírání násilí na ženách a domácího násilí (Úř. věst. L, 2024/1385, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj).

([3]) https://www.etuc.org/en/framework-agreement-harassment-and-violence-work.

2.12 Stejně tak je třeba věnovat zvláštní pozornost ženám a dívkám z etnických nebo kulturních menšin (jako jsou Romové) a migrantkám – zejména migrantkám s neoprávněným pobytem – a zavést specifická podpůrná opatření k jejich ochraně před systémovou diskriminací a institucionálním násilím. U etnicky motivovaných trestných činů vůči nim by tato skutečnost měla být přičtena k tíži pachatele.

2.13 EHSV se také domnívá, že směrnice (EU) 2024/1385 měla být více zaměřena na ženy se zdravotním postižením, a je znepokojen skutečností, že není zmíněna kriminalizace nucené sterilizace.

2.14 Vzájemná provázanost mezi pohlavím, zdravotním postižením a násilím je komplexní povahy. Ženy se zdravotním postižením čelí několika druhům vzájemně se prolínající diskriminace jak na základě pohlaví, tak z důvodu svého zdravotního postižení. Nejvíce ohroženy jsou ženy s duševními poruchami a s psychosociálním či mentálním postižením. V tomto ohledu se na toto násilí musí nahlížet jako na problém veřejného zdraví s dlouhotrvajícími důsledky.

2.15 Z poznatků získaných po celém světě vyplývá, že ženy se zdravotním postižením jsou dvakrát až pětkrát častěji vystaveny domácímu násilí než ženy bez zdravotního postižení ([4]). Též vzhledem k rozsáhlým dopadům na fyzické a duševní zdraví a na dobré životní podmínky žen se zdravotním postižením by ve směrnici měla být stanovena povinnost rozčlenit statistické údaje podle zdravotního postižení.

2.16 EHSV vyjadřuje znepokojení nad skutečností, že mezi formami násilí páchaného na ženách nefiguruje fyzické, psychické a sexuální násilí, což jsou hlavní znaky prostituce, která je zmíněna ve směrnici 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, v níž se doporučuje, aby členské státy přijaly opatření nezbytná k tomu, aby bylo mezi trestné činy zařazeno využívání služeb, které jsou předmětem zneužívání prostituce jiných osob nebo jiné formy pohlavního vykořisťování.

2.17 EHSV se rovněž domnívá, že opatření stanovená v článku 11 směrnice 2011/36/EU by měla být disociována od ustanovení čl. 6 odst. 3 směrnice Rady 2004/81/ES ([5]), podle něhož lhůta na rozmyšlenou nezakládá právo na pobyt.

2.18 Dále by podle něj mělo být do směrnice (EU) 2024/1385 jako jedna z forem násilí zahrnuto náhradní mateřství za úplatu a reprodukční vykořisťování.

2.19 EHSV zastává názor, že předání obětí do péče sociálních služeb by mělo být nejen bezplatné, včasné a koordinované, ale také prioritní a naléhavé. Sociální služby musí připravit „základní balíček“ péče a pomoc obětem musí být považována za specifickou oblast, o níž by se mělo více informovat a kterou je třeba více monitorovat.

2.20 EHSV poukazuje na skutečnost, že obecný rámec EU pro ochranu práv obětí všech trestných činů, včetně strategie EU v oblasti práv obětí (na období 2020-2025) a návrhu na přezkum směrnice o právech obětí, jsou horizontálního charakteru a vztahují se na všechny oběti trestných činů. V této souvislosti upozorňuje, že je nutné zaručit obětem komplexní soubor práv, podpůrných nástrojů a služeb, v němž bude zohledněna diverzita obětí.

2.21 Ustanovení o právu na podporu a ochranu by měla vycházet z individuálních potřeb obětí a příslušným orgánům ukládat, aby při individuálním posuzování braly v potaz osobní charakteristiku oběti, jako je například příslušnost k určitému pohlaví a genderu ([6]). Oběti násilí na ženách a domácího násilí jsou podle směrnice o právech obětí považovány za zranitelné oběti a potřebují odbornou pomoc a ochranu, jako je bezplatná psychologická pomoc poskytovaná zranitelným obětem tak dlouho, jak je to nutné.

([4]) Hughes K., Bellis M.A., Jones L., Wood S., Bates G., Eckley L., McCoy E., Mikton C., Shakespeare T., Officer A.: Prevalence and risk of violence against adults with disabilities: a systematic review and meta-analysis of observational studies (Prevalence a riziko násilí proti dospělým se zdravotním postižením – Systematický přehled a metaanalýza observačních studií), The Lancet. 28. dubna 2012, svazek 379, vydání č. 9826.

([5]) Směrnice Rady 2004/81/ES ze dne 29. dubna 2004 o *povolení k pobytu pro státní příslušníky třetích zemí, kteří jsou oběťmi obchodování s lidmi nebo obdrželi pomoc k nedovolenému přistěhovalectví a kteří spolupracují s příslušnými orgány* (Úř. věst. L 261, 6.8.2004, s. 19).

([6]) Úř. věst. C, C/2024/1592, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1592/oj.

2.22 EHSV vítá podrobná ustanovení článku 36 směrnice o vzdělávání a informování odborníků. EHSV již v minulosti požadoval, aby byly obětem genderově podmíněného násilí poskytovány informace, aby se s nimi komunikovalo a aby obdržely pomoc, a to na základě jejich konkrétních potřeb. Přispělo by to k oznamování těchto trestných činů a k jejich účinnému stíhání ([7]).

2.23 EHSV je znepokojen nedostatečnou koordinací mezi obecnými službami (jako jsou služby péče o fyzické a duševní zdraví) a odbornými službami specializujícími se na násilí páchané na ženách. Zásadní význam má meziodvětvová spolupráce mezi službami specializujícími se na pomoc obětem, službami sociální péče, službami péče o fyzické a duševní zdraví, donucovacími orgány a soudnictvím.

2.24 EHSV konstatuje, že do seznamu základních služeb pomoci obětem uvedeného ve směrnici (EU) 2024/1385 je třeba zahrnout zdravotnické služby, včetně psychiatrické péče a služeb v oblasti sexuálního a reprodukčního zdraví. Naléhavě vyzývá všechny členské státy EU, aby odstranily veškeré překážky bránící přístupu k nouzové antikoncepci a k bezplatným službám dobrovolného umělého přerušení těhotenství po znásilnění.

2.25 Vzhledem k úloze, kterou plní vzdělávání při utváření genderových rolí a stereotypů, by se měl klást větší důraz na jeho preventivní funkci – včetně sexuální výchovy – na všech stupních vzdělávání. Kromě toho by vzdělávací instituce, různé organizace občanské společnosti (zejména organizace na ochranu lidských práv a feministické organizace), sociální partneři a příslušné komunity měly být výslovně zapojeny do institucionální spolupráce. Vzdělávání a dostupné informace o reprodukčním zdraví by měly být cílené a uzpůsobené konkrétním potřebám žen a dívek, včetně snadno čitelných a srozumitelných formátů, které budou vyhovovat ženám a dívkám z různých kulturních a sociálních prostředí, osobám s různým zdravotním postižením, negramotným a dalším zranitelným skupinám ([8]).

2.26 Významnou úlohu při podávání informací, které mohou upevnit nebo zpochybnit negativní způsob informování o genderově podmíněném násilí, a umocňovat a ovlivňovat tak reakce společnosti a veřejnosti na něj, hrají sdělovací prostředky. Proto by se informování o genderově podmíněném násilí mělo řídit zásadami profesionality a etiky ([9]).

2.27 EHSV se domnívá, že jednou ze specifických forem násilí páchaného na ženách jsou překážky v přístupu k sexuálnímu a reprodukčnímu zdraví a právům, a proto by se tak k nim mělo přistupovat. Totéž platí i pro násilí v oblasti porodnictví a gynekologie.

2.28 EHSV se znepokojením konstatuje, že stávající omezení týkající se svobodného a bezpečného dobrovolného umělého přerušení těhotenství, stejně jako obtěžování žen, zejména v blízkosti klinik, nejsou považovány za specifické formy násilí páchaného na ženách. Práva žen na vlastní sexualitu a reprodukční práva jim musí zaručovat právo činit svobodné rozhodnutí ohledně dobrovolného umělého přerušení těhotenství a právo na ukončení těhotenství. Vzhledem k systematickým útokům fundamentalistických a krajně pravicových skupin považuje EHSV za nezbytné přijmout v členských státech právní opatření, která by zaručovala nejen toto právo, ale i jeho svobodný výkon.

2.29 Výbor rovněž se znepokojením konstatuje, že se v návrhu nehovoří o právu sirotků po obětech násilí páchaného na ženách na plnohodnotný život ve svobodných a rovných podmínkách.

2.30 EHSV žádá poskytovatele služeb v oblasti duševního zdraví, aby podporovali cesty k uzdravení a duševní pohodě a zajistili bezpečí obětem genderově podmíněného a sexuálního násilí. Všichni odborníci na duševní zdraví by měli správně chápat genderovou podmíněnost a dynamiku jednotlivých typů násilí páchaného na ženách, zejména specifické rysy domácího, sexuálního a partnerského násilí, znát jeho dopady na duševní zdraví a uvědomovat si souvislost mezi násilím a duševním zdravím na jedné straně a dalšími formami útlaku, včetně rasismu, transfobie, ableismu a chudoby, na straně druhé.

([7]) Úř. věst. C 443, 22.11.2022, s. 93, odstavec 3.22, a Úř. věst. C, C/2024/1592, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1592/oj.

([8]) Úř. věst. C 443, 22.11.2022, s. 93.

([9]) Reporting on violence against women and girls: a handbook for journalists (Informování o násilí páchaném na ženách a dívkách – příručka pro novináře) (https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371524).

2.31 Neposkytnutí péče o duševní zdraví, služeb a pomoci ženám, které se staly oběťmi násilí a jejichž duševní zdraví je v důsledku traumatu natrvalo poznamenáno vážnými následky tohoto násilí, představuje závažné porušení lidských práv. Porušováním jejich lidských práv by bylo i to, kdyby neměly přístup k zařízením, která by jim pomohla se znovu vrátit do života, například přístup k přiměřené životní úrovni a sociálnímu zabezpečení, rehabilitačním a habilitačním opatřením, práci a zaměstnání a spravedlnosti.

2.32 EHSV je hluboce znepokojen názory, které neuznávají násilí páchané na ženách a dívkách za specifickou formu násilí páchaného na ženách z důvodu, že jsou ženami. Tento postoj zastávají zejména příslušníci fundamentalistických náboženských skupin. Znepokojující jsou taktéž aktivity krajní pravice, která napadá cíl genderové rovnosti a popírá strukturální násilí a diskriminaci, jimž jsou ženy a dívky vystaveny, čímž podrývá hodnoty a zásady článku 2 SFEU.

3. **Konkrétní připomínky**

3.1 Pro účely přípravy tohoto stanoviska z vlastní iniciativy byly naplánovány dvě pracovní cesty do dvou členských států, během nichž se budou zkoumat vnitrostátní hlediska a zavádění stávajících i budoucích legislativních požadavků na ochranu obětí genderově podmíněného a domácího násilí. Za cíl těchto pracovních cest byly vybrány Litva a Španělsko. Shrnutí hlavních závěrů z těchto pracovních cest s důrazem na příspěvky k danému tématu od organizací občanské společnosti, sociálních partnerů a příslušných celostátních orgánů je uvedeno v příloze 1 ([10]).

V Bruselu dne 26. února 2025.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

([10]) https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/opinions/violence-against-women-human-rights-issue-state-play-measures-across-eu.